

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Tuusulan kunta näkee hyvänä, että Opetus- ja kulttuuriministeriö on lähtenyt laatimaan yhteistä tilanne- ja tulevaisuuskuvaavaa koulutuksesta ja kiittää mahdollisuudesta lausua koulutuspoliittisesta selonteosta. Selonteon lopussa on kuvattu laaja-alaisesti tilannekuva ja keskeiset muutostekijät Suomessa ja globaalisti. Tärkeää on, että ne näkyvät sisältöinä pohdittaessa esimerkiksi eri koulutusasteiden kehittymistä, eivätkä jää irralliseksi tekemisestä. On tärkeää, kuten selonteossa on kirjoitettu, että se vaatii rinnalleen toimenpideohjelman tuleville vuosille. Tärkeää on kiinnittää huomiota lainsäädännön hajanaisuuden pulmakohtiin ja niiden selkeyttämiseen. Koulutukseen käytettävien resurssien osalta Suomen koulutusmenojen BKT-osuus on pienentynyt vuodesta 2012. Tulevaisuuden kehittäminen ja tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien vahvistaminen vaativat riittävää resursointia. Koulutus- ja sivistysalan johtajuuden huomioiminen on kokonaisuutena koulutuspoliittisessa selonteossa hyvin vähäinen ja kuitenkin uudistusten edistämisen näkökulmasta erittäin keskeinen asia. Johtamisen kehittämiseen on varsin niukasti toimenpiteitä ja tavoitteita. Johtajuuden tulevaisuuden kuva tulee asettaa. Koronan vaikutukset lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin tulee huomioida. Lapsen hyvä tulevaisuus tulee olla keskiössä.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Selontekoon kirjattu visio on kunnianhimoinen ja vaativa, mutta tarpeellinen linjaus siitä, miten haluamme sivistystä ja koulutusta viedä tulevaisuudessa eteenpäin. Tasa-arvoisten mahdollisuuksien toteutuminen, eriarvoistumisen suunnan kääntäminen ja turvallisen oppimisympäristön takaaminen vaativat toimenpiteitä ja resursseja. Jotta Suomi voi olla sivistyksen, koulutuksen, innovaatioiden ja tutkimuksen kärjessä, tarvitaan yhteistä sitoutumista vision eteenpäin viemiseen yli hallituskausien. Todellisuutta kunnille tulee olemaan selonteossakin mainitut pienenevät ikäluokat, kunta-alan henkilöstön eläköityminen, osaavan työvoiman saatavuuteen liittyvät ongelmat ja kuntatalouden heikot näkymät, jotka tulevat lähivuosina vaikeuttamaan laadukkaan, saavutettavan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestämistä.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Koulutuspoliittisessa selonteossa on luotu hyvä kuva siitä, mitkä ovat valtion hallinnon ja kuntien haasteena selonteon tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuksessa. mm. varhaiskasvatus- ja esi- ja

perusopetuspalveluiden saavutettavuuden, laadun ja yhdenvertaisuuden varmistaminen asettaa uudenlaisia ongelmia valtionhallinnolle ja kunnille. Nykyiset hallinto-, rahoitus- ja lainsäädäntöratkaisut eivät huomioi kuntien eriytyviä olosuhteita muun muassa väestökehityksen vaikutusten, palveluiden laadun, yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden, tuen tarpeiden, vieraskielisten tarpeiden sekä koulukuljetusten ja pätevien opettajien saatavuuden osalta. Näemme hyvänä, että koulutuspoliittiselle selonteolle laaditaan toimeenpanosuunnitelma, jonka seurannassa arvioidaan myös riittävät rahoitustarpeet osana julkisen talouden suunnitelman valmistelua. Myös rahoituksen ennakoitavuuden ja pitkäjänteisyyden lisääminen on tärkeää. Toimeenpanosuunnitelmaan olisi hyvä rahoituksen lisäksi lisätä suunnitelma hallinnon ja lainsäädännön kehittämiseksi.

"Lisätään varhaiskasvatukseen osallistumista tuomalla esiin aiempaa laajemmin varhaiskasvatuksen merkitystä lapsen oppimiselle ja kehitykselle sekä vähentämällä osallistumattomuuden syitä; alennetaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja ja toteutetaan pitkällä aikavälillä varhaiskasvatuksen maksuttomuus (vähintään 4 h/pv) sekä arvioidaan tutkimustiedon pohjalta kotihoidon tuen ja sen kuntalisäkäytäntöjen vaikutusta varhaiskasvatuksen osallistumiseen. Lainsäädäntö, rahoitusjärjestelmät sekä koulutusjärjestelmän rakenteet ja toimintatavat vastaavat yhteiskunnan muutoksia ja turvaavat riittävät voimavarat."

Lapsen oikeus päivähoitoon/ varhaiskasvatukseen tuli voimaan vuonna 1997. Selviytyäkseen veloitteesta kunnat olivat lain voimaan tulon myötä "pakotettuja" ohjaamaan huoltajia käyttämään kunnan palvelujen sijasta vaihtoehtoisia järjestämistapoja. Tämän vuoksi kunnissa otettiin käyttöön mm kotihoidon tuen kuntalisä ja yksityisen hoidon tuen kuntalisä. Seurauksena oli kotihoidon ja yksityisen päivähoiton määrän kasvu.

Osallistumisasteen nostaminen on kannatettava asia. Tosiasia, jota ei voi ohittaa on se, että kunnat, joissa varhaiskasvatusikäisiä lapsia on suhteellisesti paljon, tasapainoilevat tälläkin hetkellä varhaiskasvatuspaikkojen riittävyyden kanssa. Paikkojen riittävyys pyritään turvamaan kunnan ja yksityisten toimijoiden yhteistyöllä. Kunnallisten paikkojen määrää ei voi lisätä ilman tilainvestointeja ja henkilöstön määrän kasvattamista. Asiakasmaksujen muutokset ja varhaiskasvatuksen maksuttomuus tuottavat haasteita yksityisten paikkojen määrän ylläpitämisen näkökulmasta. Rahoitusjärjestelmän kehittämisessä tulee huomioida, että varhaiskasvatuksen kustannukset tulevat kasvamaan.

Rahoituksen painopistettä siirretään perusrahoitukseen ja pitkäjänteisen kehittämisen tukemiseen avustushakujen sijaan. Tämä on erittäin toivottava muutos, jonka vaikutukset esi- ja perusopetuksen kehittämiseen ovat merkittäviä. Lukuisten valtionavustusten hakeminen ja koordinointi on ollut haastavaa ja osin poukkoilevaakin, ja jatkumon varmistaminen on takkuillut. Valtionavustusten tarkoituksena on ollut saattaa kehittämistyö alkuun, mutta harva kunta on voinut jatkaa lukuisia kehittämishankkeiden kautta tehtyjä toimia ilman valtionavustuksia. Hankerahoitusta tulisi kehittää siten, että valtakunnallisiin linjauksiin perustuvat kuntien omat kehittämissuunnitelmat toimisivat vahvemmin hankerahoituksen myöntämisen perusteena.

"Asetetaan ja toteutetaan palveluiden laadun ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen järjestämiselle selkeät, velvoittavat laatutavoitteet ja niiden toteutumista kuvaavat indikaattorit. Laatutavoitteet määrittävät palveluiden tavoitetason yhdenvertaisesti kaikkialla Suomessa. Kehitetään avoimeen dataan perustuvaa tietopohjaa ja -järjestelmiä väestömuutoksesta, palvelutarpeista ja palveluiden tasosta suhteessa valtakunnalliseen laatutasoon niin, että sekä kunnilla että valtiolla on käytössään yhteinen, luotettava ja ajantasainen päätöksenteossa hyödynnettävä tieto."

Keskeistä tulisi olla rahoituksen muutos ja rahoituksen perustana olevat tiedonkeruut - näiden järjestelmien sujuvuus, kuntien kouluttaminen, rahoituspohjan ymmärtäminen ja se, mihin kehittämistoiminta pohjaa tulevaisuudessa.

Maahanmuuttotaustaisten koulutuspolkujen tukeminen ja S2-kieliopintojen tukeminen on Tuusulan kunnalle sekä väestörakenteen muutoksen että henkilöstön osaamisen kehittämisen näkökulmista erittäin keskeistä.

Monialainen yhteistyö ja riittävät palvelut kasvun ja oppimisen tukena niin varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessa.

Toimintaympäristön tunnistamisen, rahoituksen ja kehittämisen perusteena on syytä kehittää tilastointia ja tiedolla johtamista. Yhtenäisin perustein koottu tieto auttaa hankerahoituksen myöntävää tahoja ja kuntia itsessään tunnistamaan toimintaympäristön tilanne ja kehittämistarpeet.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Oppivelvollisuuden laajeneminen etenee ja siihen on asetettu useita odotuksia. Lakiuudistuksen vaikutuksia tulee kansallisesti ja paikallisesti seurata, arvioida ja tutkia. Niiden pohjalta tulee lisätä toimenpiteitä sekä toisella asteella että perusopetuksessa, jotta koulutustaso voi nousta ja näkyä nykyistä suurempana toisen asteen tutkintojen suorittamisena.

Toisen asteen koulutuksessa korkeakouluyhteistyö näkyy myös uudessa opetussuunnitelmassa. Velvoite yhteistyöhön tulee olla toiselta asteelta korkeakouluun ja korkeakoulusta toiselle asteelle.

Maahanmuutto ja siihen liittyvät opetuskielen ja kansallisen kielivarannon kysymykset voidaan nähdä myös myönteisessä valossa. Monikulttuurinen väestö tarjoaa myös kotikielien takia monikielisen resurssin paikallisesti ja valtakunnallisesti, jota voidaan hyödyntää opetuksessa monin tavoin.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Ei kommenttia

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Koulutuksen järjestäjien ja yliopistojen välistä yhteistyötä tulee lisätä ja kehittämishankkeiden tutkimuksellista otetta lisättävä.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

Tavoitteeksi asetettu rahoituksen entistä parempi ennakoitavuus edistää pitkäjänteisten opintopolkujen ja osaamiskokonaisuuksien suunnittelua vapaaseen sivistystyöhön. Laajemmat kokonaisuudet edistävät opintojen siirtämistä valtakunnalliseen Koski-tietokantaan. Vapaan sivistystyön asema osana osaamisen viitekehystä vahvistuu.

Eryteisesti maahanmuuttajien lukutaitokoulutuksessa opintojen pitkäjänteinen suunnittelu edellyttää joustavaa ja ennakoitavaa rahoitusta. Koulutukseen oikeutettujen määrä kunnissa, ja siten toteutuvan opetuksen määrä, vaihtelee suuresti vuosittain etenkin pienemmissä kunnissa. Opintojen rahoituksen tulisi perustua opetuksen tarpeeseen, ei aiempien vuosien opintosuoritteisiin.

Opintosuoritusten kirjaaminen valtakunnalliseen Koski-tietokantaan ja opintosuoritusten arviointi palvelee erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten vapaan sivistystyön opintojen hyödynnettävyyttä, kun suoritukset ovat helpommin luettavissa osaksi tutkintotavoitteisia opintoja tai työelämän jatkokoulutusta. Uudistuksen myötä vapaan sivistystyön opintojen kiinnostavuus entisestään lisääntyy nyt opinnoissa aliedustettujen väestöryhmien, kuten nuorten aikuisten keskuudessa. Uudistus lisää osaamista ja aktiivista toimijuutta kaikissa väestöryhmissä. Samalla uudistus on omiaan monipuolistamaan kurssitarjontaa, kun voi olettaa kysynnän entistä enemmän lisääntyvän myös erityisesti osaamisperusteisuuden lähtökohdista suunnitelluilla kursseilla.

Osaamisen tunnustamisen ohella vapaan sivistystyön keskeisinä tavoitteina tulee säilyä sosiaalisten yhteyssuhteiden ylläpitämisen, yhteisöllisyyden ja voimaantumisen. On siten erittäin tärkeää huomioida myös esimerkiksi ikäihmisten, yksinäisyyttä kokevien ja vakavan syrjäytymisuhan alla olevien ihmisten opinnoille asettamat tavoitteet. Tutkintokuvausten ja -tavoitteiden laatiminen osaamisperusteisiksi ei saa haitata näiden ihmisten kokemia mahdollisuuksia tulla mukaan vapaan sivistystyön opintoihin. Kynnyksen tulla mukaan osaamisperusteisiin opintoihin tulee olla mahdollisimman matala, jotta opintojen hyvinvointivaikutukset säilyvät täysipainoisina. Opiskelijan tulee jatkossakin voida asettaa itse tavoitteet opinnoilleen. Ne voivat olla ainealoittaiseen oppimiseen liittyviä tai vaikkapa sosiaalisia tai henkiseen hyvinvointiin liittyviä.

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Yhteinen näkemys siitä, kuinka työuran aikainen oppiminen toteutuu ratkaiseva asia. Koulutus- ja kasvatustalouden henkilöstö on avainasemassa tulevaisuuden rakentamisessa ja paljon on kiinni henkilöstön osaamisessa. Tarvitsemme yleisiä työelämävalmiuksia, koska työtehtävät tulevat muuntumaan.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Pätevät ja osaamistaan uudistavat varhaiskasvatuksen henkilöstö ja opettajat takaavat yhdenvertaisen ja laadukkaan kasvatuksen ja koulutuksen. Opettajien ja muun henkilöstön saatavuus turvataan parantamalla tietopohjaa ja ennakointia sekä mitoittamalla koulutusta tarpeiden mukaan.

Erityisopetuksen, ohjauksen, kieli ja kulttuuritietoisien opetuksen, digipedagogiikan sekä johtamisen osaamista vahvistetaan. Opettajien ja muun henkilöstön saatavuus ja osaaminen turvataan.

Opettajankoulutuksen ja muun henkilöstön koulutuksia kehitetään, niiden laadusta huolehditaan ja koulutukset kohdennetaan oikein.

Toimenpiteet:

- Kasvatus- ja opetusalan koulutusten kehittämisyhteistyötä vahvistetaan perustamalla kasvatus- ja opetusalan koulutusten kehittämisfoorumi.

Selontekoon kirjatut asiat kuvaavat hyvin nykytilannetta. Kirjaus, jonka perusteella tavoitteena on, että koulutus- ja tutkintojärjestelmä toimii saumattomana kokonaisuutena ja sen sisällä raja-aidat ovat matalia mahdollistaen joustavat henkilökohtaiset valinnat. Foorumin perustaminen tukee ajatusta henkilöstön riittävyyden, tarvittavan osaamisen ja itsensä kehittämisen näkökulmasta kaikilla koulutusjärjestelmän tasoilla. Tutkintojen kehittämisen rinnalla on hyvä panostaa myös monimuotoisten opiskelumahdollisuuksien kehittämiseksi ja jo ammatissa toimivan henkilöstön mahdollisuudet opiskeluun.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

“Taide- ja kulttuurikasvatuksella ja -opetuksella on ollut historiallisesti merkittävä rooli koulun ohella harrastus- ja järjestötoiminnassa. Viime vuosina lasten ja nuorten harrastustoiminnan merkitys on lasten ja nuorten elämässä ja myös koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden tukijana on ymmärretty uudelleen, ja tähän liittyvää toimintaa on lisätty merkittävästi. Niin kutsuttua Suomen mallia kehitetään parhaillaan.”

Kommentti:

Erittäin hyvä, että lasten ja nuorten harrastamisen merkitystä ja sen kokonaisvaltaisia positiivisia vaikutuksia korostetaan ja että kehitetään mallia, jossa koulupäivän yhteydessä toimivat

maksuttomat kerhot tarjoavat ”matalan kynnyksen” mahdollisuuden astua harrastamisen maailmaan.

On kuitenkin tarkoituksenmukaista huomioida maksuttomien harrastekerhojen, esimerkiksi koulun kuvataidekerho, ja pitkäjänteisen ja tavoitteellisen taiteen perusopetuksen erot. Harrastamisen Suomen mallin kerhotoimintaa ja taiteen perusopetusta ei tulisi asettaa vastakkain.

”Viimeaikaisista selvityksistä ja niistä annetuista lausunnoista ilmenee, että taiteen perusopetuksen rahoituksen ja lainsäädännön kehittämiseen nähdään olevan tarvetta. Tärkeänä pidetään yleisesti sitä, että taiteen perusopetusta uudistettaisiin ja vahvistettaisiin kunkin taiteenalan erityistarpeet huomioiden. Opetushallituksen selvityksen⁶ perusteella taiteen perusopetuksen keskeisimmät kehittämishaasteet liittyvät rahoituksen lisäksi hallintoon, rakenteisiin ja toimintakulttuuriin sekä toimintaympäristössä ja yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin. Taiteen perusopetuksen saavutettavuuden turvaamiseen liittyvää huolta toimijakentällä aiheuttavat mm. ikäluokkien pieneminen, muuttotappiokunnassa sijaitseminen sekä kilpailevat aktiviteetit taiteen perusopetuksen rinnalla.”

Kommentti: Erittäin hyvä, että Suomisen (2019) TPO-rahoitusta koskevassa selvityksessä esitetyt kehittämissuositukset on kirjattu tähän.

"Toimenpiteet:

- Huomioidaan taide- ja kulttuurikasvatuksen tarpeet koulutuksen kehittämistoimissa.
- Tuetaan taiteen perusopetuksen saatavuutta alueellisesti, eri väestöryhmille ja molemmilla kansalliskielillä (mm. toimivat rakenteet, yhteistyön tukeminen, pedagoginen kehittäminen), vahvistetaan tietopohjaa ja tarvittaessa käynnistetään taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistaminen.
- Edistetään harrastamista koulupäivän yhteydessä Suomen mallin mukaisesti ja nostetaan lastenkulttuurin yleis- ja hankeavustuksia”

Kommentti: Suomen mallin mukaiset maksuttomat (taide)harrastekerhot tulisi rakentaa siten, että ne toimivat siltana taiteen perusopetukseen, eikä kilpailevana aktiviteettina.

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

Ei kommentoitavaa

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

Kansallisesti tulee tehdä koulutuspoliittisia ratkaisuja, joilla turvataan ruotsinkielisen kasvatus- ja opetusalan henkilöstön saatavuus. Koulutuksen tulevaisuutta tulee kehittää yhdessä.

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Selontekoon voisi kirjata vahvemmin varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstön kielitietoisuuden ja pedagogisten menetelmien tuntemuksen lisäämisen sekä yhteisön merkityksen kotoutumisen tukemisessa. Valmistavan opetuksen kestoa tulisi tarkastella ja luoda oppilaskohtaisesti räätälöidympiä ratkaisuja. Huoltajien, erityisesti äitien kielikouluttaminen on keskeistä ja tavoitteena on aito inklusiivisuus.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

Ei kommentoitavaa

Grenfors Satu
Tuusulan kunta - Sivistyksen toimialue